

Branko Tošović

NEKE TENDENCIJE U EKSPRESIVNOJ SINTAKSI GLAGOLA

Ključne riječi: *ekspresivnost, sintaksa, glagol, aorist, infinitiv, prijedlog*

0. Postoji sedam tipova gramatičke ekspresivnosti. Jednu obrazuju morfemi, prije svega nastavci, recimo različite varijante iste forme (morfemska ekspresivnost). Druga nastaje u odnosu punih gramatičkih oblika (korelaciona gramatička ekspresivnost). Treća se pojavljuje zamjenom jedne forme drugom (transpoziciona ekspresivnost). Četvrtu izaziva udvajanje, ponavljanje (dijela ili cjeline), npr. prijedloga, unutrašnjeg objekta i sl. (tautološka ekspresivnost). Petu stvaraju gramatički sinonimi (sinonimska ekspresivnost). Šestu generišu gramatički oblici u netipičnim sintaksičkim pozicijama (funkcionalno-gramatička ekspresivnost). Sedmu obrazuju ekspresivna značenja gramatičkih oblika (semantičko-gramatička ekspresivnost). Sintaksička ekspresivnost dolazi u formi oživljavanja starih konstrukcija, stvaranja novih spojeva, upotrebe stilskih figura, emocionalnih konstrukcija (upitnih i usklidnih rečenica), eliptičnih rečenica, redundantnih sintaksičkih spojeva, rematske organizacije rečenice (reda riječi, inverzije) itd. Ova vrsta ekspresivnosti toliko je široka i raznovrsna da se razvila posebna disciplina — ekspresivna stilistika.

1. Svaka vrsta riječi učestvuje na svoj način u stvaranju sintaksičke ekspresivnosti. Glagol u tome zauzima jednu od ključnih pozicija jer je riječ o vrsti riječi sa širokim i složenim sistemom te bogatim stilističkim potencijalom. U ovome radu ukazaćemo na dvije nove tendencije u ekspresivnoj sintaksi glagola.

2. Kao što je poznato, upotreba preteritalnih oblika se sve više redukuje tako da aorist i imperfekt postepeno nestaju ili su se sasvim izgubili. Nakon intenzivnog ograničavanja upotrebe aorista tokom 20. stoljeća, dolazi početkom 21. vijeka do zanimljive promjene: u novim elektronskim medijima (elektronskoj pošti, chatovima, internet-forumima i neformalnim oblicima komuniciranja putem interneta) ovaj oblik dobija novi život i sve se češće pojavljuje. Takva reinkarnacija dolazi u formi čiste i komentirajuće. Čista upotreba predstavlja slučajeve kada se aorist koristi bez bilo kakvih

objašnjenja, razjašnjenja ili preciziranja. To je posebno karakteristično za sms-poruke. Ova tendencija zapaža se i u srpskom i u hrvatskom (u ovom drugom mnogo češće). Npr.:

Napisah mejl. (Aorist 54). Pročitah. (Aorist 56).

Dati tip susreće se u izražavanju informacije o tome da je primljena određena poruka e-mailom, putem mobilnog telefona ili da je dobijen neki konkretni predmet.

Pre par dana *dobih* mail sledeće sadržine [...] — Aorist 107.
<http://www.elitesecurity.org/poruka/253728>. Dobih ljubazno pisance, pa reko da ga podelim s vama (Aorist 109).

Komentirajućom upotrebom autor precizira zašto se koristi ovim oblikom ili samo pojačava izraz u cilju stvaranja efekta. Takvim komentarom može se:

1. isticati — Potaknut ovakvim saznanjem kao i onim što *čuh* (aorist, op.a.) od špijuna, *odlučih* ja jučer uputiti se na spomenutu lokaciju. (Aorist 78).
2. izražavati sumnja — Evo *pročitah* ovo na iskonu, pa se *šokirah*... (*jel to aorist ili imperfekt?*) (Aorist 65).
3. proveravati — Književnost, filozofija i još mnogo toga simpsona, uvijek me zanimalo kako pišu te knjige pa *zavirih* (*je li to korektna upotreba aorista ili aorist uopće ili su možda united aorists*) na simpsona. (Aorist 90).
4. reagovati — *Zakaj sve u aoristu pišeš???* (Aorist 103).
5. igrati se riječima — *nadoh* te!!! *evo ti aorist...* (Aorist 68).
6. upozoravati — Opet ti *ne pročitah* ono pod brojem 10 (*pazi da se opet ne oklizneš na aorist*). (Aorist 60).
7. izvinjavati se — I ništa, to *rekoh* i *zaboravih*. *Neka mi mladi hrvatski pisci oprostite ovaj aorist, htjedoh* krenuti na ručak, na biftek ili lignje u neki restoran, ali *odustadoh* u zadnji čas i *odlučih* za te novce kupiti neku knjigu. (Aorist 59)
8. estetski procenjivati — Baš tako, aorist se upotrebljava vrlo rijetko, a zvuči lirski, puno ljepše od samog perfekta. (Aorist 86).
9. izražavati pozitivni stav — [...] a nit pospan nit umoran jerbo kafu jaču *popih*. *mnogo mi se ovaj aorist sviđa u poslednje vreme*. [...] I svi se grohotom *nasmijaše!!!* (*obožavam aorist, ako je to moguće*) (Aorist 63).
10. pretpostavljati — Budući da glavni lik naše priče, kao i većina nas, *imadoše* (aorist, *Žigica* bi bila *ponosna*) familije i prijatelja pripadnika druge nacije požali se on i njima na svoju muku. (Aorist 93).
11. uvjeravati — vjerojatno *pronadoh* prave O tak se dugo ne *vidjesmo* i *nemojte mislit da sam malo cvrknuta* kaj koristim aorist, to *pokupih* od *blanke* (Aorist 80).

U elektronskim medijima pojavljuju se i neobični oblici aorista.

Aj *odoše* ja. (Aorist 99).

U nekim slučajevima sam termin *aorist* koristi se u prenesenom značenju za oznaku (što je neobično) nečeg davno prošlog, neaktuelnog, izgubljenog.

Jordanić je već danas aorist, pa ne treba gubiti vrijeme na njega. (Aorist 104).

Mnogobrojni primjeri koje smo pronašli ne uklapaju se u dosadašnja tumačenja upotrebe aorista. Npr. tvrdi se da aorista nema u informativnim tekstovima (*Hrvatska gramatika* 1995, 413), premda osnovni dio aorista u sms-porukama upravo vrši čisto informativnu funkciju. Up.:

[...] tocko, da te obavijestim, mejl ti *poslah* [...] — Aorist 13. Kolegi-ce, jel' vam onaj mali što ga *poslah* dao kovertu s plaćom? (Aorist 12).

Mišljenje da je upotreba aorista markirana čini se djelimično tačnom, budući da u elektronskim medijima takav aorist vrši samo funkciju saopštenja. Reinkarnacija aorista ne uklapa se u tvrdnju da je upotreba aorista uglavnom vezana za selo (Kravar, 1981), jer gotovo svi primjeri dolaze iz grada. Postavku o tome da je on rijedak u naučnom i administrativnom stilu (Babić 1981/1982, 265) pobijaju mnogobrojni primjeri u profesionalnom komuniciranju, prije svega programera i kompjuterskih stručnjaka.

Danas *dobih* qsl-ke. Složio, poredao i odabrao. [...] Pozdrav YUIKT, *dobih* i ja istu, ali nigde čovek nije napisao da je sponzor [...] — Aorist 40.

Uzroke reinkarnacije aorista ne treba tražiti u impulsima koji su u drugoj polovici XX stoljeća uticali na privremenu renesansu aorista, kada su ga oživjeli književni prevodi sa jezika koji su imali dva preteritalna oblika (romanski jezici) ili pak samo jedan (njemački i engleski) u opoziciji prema perfektu (Kravar, 1981, 135). Ako se tada radilo o vještačkom oživljavanju, danas novi život aorista predstavlja spontanu pojavu, pojavu koja nije diktirana bilo kakvim političkim ili ideološkim razlozima, spoljnim impulsima i sl. Kratkoća aorista, njegova neobičnost odlučujući su faktori za njegovu elektronsko-medijalnu reinkarnaciju, a periferni položaj ovog oblika u gramatičkom sistemu dodatno potpomaže ekspresivnoj upotrebi.

Ima dosta primjera kombinovanja oblika aorista i perfekta, što predstavlja normalnu pojavu budući da bi upotreba samo aorista za izražavanje prošlih radnji bila teška i izvještačena.

Sms voljenoj. *Počeo sam* razgovarati s sms-om. Doktoraaaaa. *Poslao sam* sms voljenoj osobi s tekstom: „*Poslah* svog anđela čuvara da te čuva”. (Aorist 18).

Ekspresija se ponekad dobija pitanjem da li se radi o aoristu ili imperfektu.

pijah sinoć jedno pivo jedino. (jel to imperfekt uskače?! jes. i poetski ja to složih). (Aorist 63).

Ona nastaje i upotrebom aorista u kontekstu daleke prošlosti, što nije tipično značenje datoga oblika.

Dobih ga [mobitel] davne 2000-te... kao rezultat mamine i tatine raskošnosti u jednom trenutku. (Aorist 49).

Treba spomenuti i tendenciju da se u internet-forumima sve češće objavljuju poetska djela sa širokim korišćenjem ovog oblika.

Na pijesku *napisah* tvoje ime ali ga *obrisa* vjetar ludi.

Na stablu ga *urezah* ali ga *posjekoše* zli ljudi.

Tad ga *urezah* u srce svoje gdje će zauvijek ostati moj. (Aorist 58).

3. Druga tendencija u ekspresivnoj sintaksi glagola ima sasvim drugačiji karakter. Riječ je o intenziviranju upotrebe konstrukcije koja, koliko nam je poznato (osim djelimično u slovenačkom), nije tipična za druge slovenske jezike i koju mi nazivamo prijedloškim infinitivom (tipa *za ponijeti*). Budući da ona u savremenom jeziku ima dvostruku stilsku obojenost (neutralnu i ekspresivnu), malo ćemo se zadržati na konkretnim primjerima da bismo shvatili kada takva sintaksema nosi u sebi ekspresivnost.

Prvo, ovdje se radi o vezi dvaju nekompatibilnih oblika — glagola (vrste riječi koja ima konjugaciju) i prijedloga (vrste riječi koja se naslanja na riječi sa deklinacijom). Da bismo spoznali zašto i kada do toga dolazi, željeli smo utvrditi kada i koliko prijedlozi uopšte mogu dolaziti u spoju sa glagolom, te došli do zaključka da se od svih prijedloga (u našem spisku 112, od toga 14 arhaičnih) samo prijedlog *za* šire upotrebljava u spoju sa infinitivom. Neki prijedlozi obrazuju homoprepozicije, odnosno jednom dolaze kao prijedlozi, a drugi put kao prilozi (u posljednjem slučaju normalno se spajaju sa glagolskim oblicima). Ovdje spadaju: *blizu, do, nadohvat, nadomak, nakraj, naokolo, nasuprot, niže, oko, okolo, poviše, pozadi, prije, protiv, širom, ukraj, ususret, uzduž, više*.¹ Up.:

Bili smo *nadomak* *gradalgradu* (prijedlog). Sve je bilo *nadomak* (prilog). — Petar stanuje *niže* crkve (prijedlog). Petar se spustio malo *niže* (prilog). — Snijeg je *ležao okolo nas* (prijedlog). Svašta se *okolo* priča (prilog). — Lijek treba uzimati *prije jela* (prijedlog). — *Prije* se živjelo mirnije (prilog).

Interesantniji su prijedlozi koji mogu dolaziti samo kao prijedlozi i koje nazivamo monoprepozicijama. U našem spisku ima ih 48. Osim prijedloga *za* u literaturi se ne spominje nijedan drugi koji bi se mogao spajati

¹ Pojedini prilozi imaju u rečenici ulogu prijedloga, npr. *blizu, nedaleko, poblizu, poviše, sučelice* (Povijesni pregled 1991: 725).

sa infinitivom. Ali naša zapažanja pokazuju da se oni mogu u posebnim kontekstima spajati sa infinitivom. To se odnosi na prijedloge *ispred, iznad, nakraj, navrh, pokraj, pored, preko, unutar, između*. Up.:

Knjigu možete staviti *ispod*. Možete nešto *ogrnuti preko*. To je nešto *između*.

Kao što se vidi, riječ je o nepotpunim rečenicama budući da prijedlog implicira određenu imenicu:

Knjigu možete staviti *ispod stola*. Možete nešto *ogrnuti preko ramena*. To je nešto *između istine i laži*.

Ovdje treba dodati da takva upotreba izlazi izvan okvira prijedloga te da bi slične riječi prije trebalo razmatrati kao priloge nego kao prijedloge. Ova činjenica sugerise zaključak da bi u gramatičkim opisima trebalo (1) slične slučajeve tumačiti kao homoprepozicije, tj. kao oblike koji mogu biti i prijedlozi i prilozi, (2) konstatovati da se takve jedinice u eliptičnim konstrukcijama mogu koristiti u spoju sa glagolskim oblicima ili (3) na drugi način definisati prijedloge.

4. Samo jedna monoprepozicija može, kao što smo rekli, biti bez sva-ke sumnje prijedlog u spoju sa infinitivom — to je *za*. Up.:

Ja nisam ovdje *za donijeti* konačni sud. (Inf 147). Ako mu je *za vjerovati*, moramo reći da je turizam jedna od rijetkih pojava koja na vrlo pozitivan način spaja sve krajeve i ljude svijeta. (Inf 226). *Za radovati se* što tako dobar slikar, kao što je Nikola Večenaj Lepotinov, ima priliku u trenutku svojega izvanacionalnog proboja izlagati [...] — Inf 233. *Za primiti* čudo od Boga potrebna je vjera, trebaš izaći iz područja naravnog u područje nadnaravnog, jer vjera ne gleda na okolnosti. (Inf 234).

O tome da takva upotreba nije nešto novo i da vuče svoje korijene u XIX vijek (a možda i ranije) svjedoče stihovi P. P. Njegoša:

Hajte meni pod mojim satorom,
ti, vladiko, i glavni serdari,
samo da ste caru na bjeljegu,
za primiti od mene darove,
pa živite kao dosle što ste. (Njegoš 01)

Jedan od prvih koji je obratio pažnju na ovu neobičnu pojavu bio je Tomo Maretić (Maretić 1924). On je pisao da je primjere tipa jabuka dobra *za jesti*, knjiga lijepa *za čitati*, ova je livada *za prodati*, mnogo se trudio *za dokazati* im bolje zamijeniti spojem *za jelo*, *za čitanje*, *na prodaju* (*prodaje se*), trudio se *da im dokaže* (Maretić 1924: 179). Tomo Maretić je obratio pažnju na to da je data konstrukcija preuzeta iz njemačkog jezika. Na

ovo pitanje vratili su se ponovo lingvisti u drugoj polovini XX vijeka (Melvinger 1982: 74, 1982: 75, 1982: 76, 1982: 77, 1982: 78, 1982: 79, 1982: 80, 1982: 81, 1982: 82, 1982: 83, 1982: 84, 1982: 85, 1982: 86, 1982: 87, 1982: 88, 1982: 89, 1982: 90, 1982: 91, 1982: 92, 1982: 93, 1982: 94, 1982: 95, 1982: 96, 1982: 97, 1982: 98, 1982: 99, 1982: 100, 1982: 101, 1982: 102, 1982: 103, 1982: 104, 1982: 105, 1982: 106, 1982: 107, 1982: 108, 1982: 109, 1982: 110, 1982: 111, 1982: 112, 1982: 113, 1982: 114, 1982: 115, 1982: 116, 1982: 117, 1982: 118, 1982: 119, 1982: 120, 1982: 121, 1982: 122, 1982: 123, 1982: 124, 1982: 125, 1982: 126, 1982: 127, 1982: 128, 1982: 129, 1982: 130, 1982: 131, 1982: 132, 1982: 133, 1982: 134, 1982: 135, 1982: 136, 1982: 137, 1982: 138, 1982: 139, 1982: 140, 1982: 141, 1982: 142, 1982: 143, 1982: 144, 1982: 145, 1982: 146, 1982: 147, 1982: 148, 1982: 149, 1982: 150, 1982: 151, 1982: 152, 1982: 153, 1982: 154, 1982: 155, 1982: 156, 1982: 157, 1982: 158, 1982: 159, 1982: 160, 1982: 161, 1982: 162, 1982: 163, 1982: 164, 1982: 165, 1982: 166, 1982: 167, 1982: 168, 1982: 169, 1982: 170, 1982: 171, 1982: 172, 1982: 173, 1982: 174, 1982: 175, 1982: 176, 1982: 177, 1982: 178, 1982: 179, 1982: 180, 1982: 181, 1982: 182, 1982: 183, 1982: 184, 1982: 185, 1982: 186, 1982: 187, 1982: 188, 1982: 189, 1982: 190, 1982: 191, 1982: 192, 1982: 193, 1982: 194, 1982: 195, 1982: 196, 1982: 197, 1982: 198, 1982: 199, 1982: 200, 1982: 201, 1982: 202, 1982: 203, 1982: 204, 1982: 205, 1982: 206, 1982: 207, 1982: 208, 1982: 209, 1982: 210, 1982: 211, 1982: 212, 1982: 213, 1982: 214, 1982: 215, 1982: 216, 1982: 217, 1982: 218, 1982: 219, 1982: 220, 1982: 221, 1982: 222, 1982: 223, 1982: 224, 1982: 225, 1982: 226, 1982: 227, 1982: 228, 1982: 229, 1982: 230, 1982: 231, 1982: 232, 1982: 233, 1982: 234, 1982: 235, 1982: 236, 1982: 237, 1982: 238, 1982: 239, 1982: 240, 1982: 241, 1982: 242, 1982: 243, 1982: 244, 1982: 245, 1982: 246, 1982: 247, 1982: 248, 1982: 249, 1982: 250, 1982: 251, 1982: 252, 1982: 253, 1982: 254, 1982: 255, 1982: 256, 1982: 257, 1982: 258, 1982: 259, 1982: 260, 1982: 261, 1982: 262, 1982: 263, 1982: 264, 1982: 265, 1982: 266, 1982: 267, 1982: 268, 1982: 269, 1982: 270, 1982: 271, 1982: 272, 1982: 273, 1982: 274, 1982: 275, 1982: 276, 1982: 277, 1982: 278, 1982: 279, 1982: 280, 1982: 281, 1982: 282, 1982: 283, 1982: 284, 1982: 285, 1982: 286, 1982: 287, 1982: 288, 1982: 289, 1982: 290, 1982: 291, 1982: 292, 1982: 293, 1982: 294, 1982: 295, 1982: 296, 1982: 297, 1982: 298, 1982: 299, 1982: 300, 1982: 301, 1982: 302, 1982: 303, 1982: 304, 1982: 305, 1982: 306, 1982: 307, 1982: 308, 1982: 309, 1982: 310, 1982: 311, 1982: 312, 1982: 313, 1982: 314, 1982: 315, 1982: 316, 1982: 317, 1982: 318, 1982: 319, 1982: 320, 1982: 321, 1982: 322, 1982: 323, 1982: 324, 1982: 325, 1982: 326, 1982: 327, 1982: 328, 1982: 329, 1982: 330, 1982: 331, 1982: 332, 1982: 333, 1982: 334, 1982: 335, 1982: 336, 1982: 337, 1982: 338, 1982: 339, 1982: 340, 1982: 341, 1982: 342, 1982: 343, 1982: 344, 1982: 345, 1982: 346, 1982: 347, 1982: 348, 1982: 349, 1982: 350, 1982: 351, 1982: 352, 1982: 353, 1982: 354, 1982: 355, 1982: 356, 1982: 357, 1982: 358, 1982: 359, 1982: 360, 1982: 361, 1982: 362, 1982: 363, 1982: 364, 1982: 365, 1982: 366, 1982: 367, 1982: 368, 1982: 369, 1982: 370, 1982: 371, 1982: 372, 1982: 373, 1982: 374, 1982: 375, 1982: 376, 1982: 377, 1982: 378, 1982: 379, 1982: 380, 1982: 381, 1982: 382, 1982: 383, 1982: 384, 1982: 385, 1982: 386, 1982: 387, 1982: 388, 1982: 389, 1982: 390, 1982: 391, 1982: 392, 1982: 393, 1982: 394, 1982: 395, 1982: 396, 1982: 397, 1982: 398, 1982: 399, 1982: 400, 1982: 401, 1982: 402, 1982: 403, 1982: 404, 1982: 405, 1982: 406, 1982: 407, 1982: 408, 1982: 409, 1982: 410, 1982: 411, 1982: 412, 1982: 413, 1982: 414, 1982: 415, 1982: 416, 1982: 417, 1982: 418, 1982: 419, 1982: 420, 1982: 421, 1982: 422, 1982: 423, 1982: 424, 1982: 425, 1982: 426, 1982: 427, 1982: 428, 1982: 429, 1982: 430, 1982: 431, 1982: 432, 1982: 433, 1982: 434, 1982: 435, 1982: 436, 1982: 437, 1982: 438, 1982: 439, 1982: 440, 1982: 441, 1982: 442, 1982: 443, 1982: 444, 1982: 445, 1982: 446, 1982: 447, 1982: 448, 1982: 449, 1982: 450, 1982: 451, 1982: 452, 1982: 453, 1982: 454, 1982: 455, 1982: 456, 1982: 457, 1982: 458, 1982: 459, 1982: 460, 1982: 461, 1982: 462, 1982: 463, 1982: 464, 1982: 465, 1982: 466, 1982: 467, 1982: 468, 1982: 469, 1982: 470, 1982: 471, 1982: 472, 1982: 473, 1982: 474, 1982: 475, 1982: 476, 1982: 477, 1982: 478, 1982: 479, 1982: 480, 1982: 481, 1982: 482, 1982: 483, 1982: 484, 1982: 485, 1982: 486, 1982: 487, 1982: 488, 1982: 489, 1982: 490, 1982: 491, 1982: 492, 1982: 493, 1982: 494, 1982: 495, 1982: 496, 1982: 497, 1982: 498, 1982: 499, 1982: 500, 1982: 501, 1982: 502, 1982: 503, 1982: 504, 1982: 505, 1982: 506, 1982: 507, 1982: 508, 1982: 509, 1982: 510, 1982: 511, 1982: 512, 1982: 513, 1982: 514, 1982: 515, 1982: 516, 1982: 517, 1982: 518, 1982: 519, 1982: 520, 1982: 521, 1982: 522, 1982: 523, 1982: 524, 1982: 525, 1982: 526, 1982: 527, 1982: 528, 1982: 529, 1982: 530, 1982: 531, 1982: 532, 1982: 533, 1982: 534, 1982: 535, 1982: 536, 1982: 537, 1982: 538, 1982: 539, 1982: 540, 1982: 541, 1982: 542, 1982: 543, 1982: 544, 1982: 545, 1982: 546, 1982: 547, 1982: 548, 1982: 549, 1982: 550, 1982: 551, 1982: 552, 1982: 553, 1982: 554, 1982: 555, 1982: 556, 1982: 557, 1982: 558, 1982: 559, 1982: 560, 1982: 561, 1982: 562, 1982: 563, 1982: 564, 1982: 565, 1982: 566, 1982: 567, 1982: 568, 1982: 569, 1982: 570, 1982: 571, 1982: 572, 1982: 573, 1982: 574, 1982: 575, 1982: 576, 1982: 577, 1982: 578, 1982: 579, 1982: 580, 1982: 581, 1982: 582, 1982: 583, 1982: 584, 1982: 585, 1982: 586, 1982: 587, 1982: 588, 1982: 589, 1982: 590, 1982: 591, 1982: 592, 1982: 593, 1982: 594, 1982: 595, 1982: 596, 1982: 597, 1982: 598, 1982: 599, 1982: 600, 1982: 601, 1982: 602, 1982: 603, 1982: 604, 1982: 605, 1982: 606, 1982: 607, 1982: 608, 1982: 609, 1982: 610, 1982: 611, 1982: 612, 1982: 613, 1982: 614, 1982: 615, 1982: 616, 1982: 617, 1982: 618, 1982: 619, 1982: 620, 1982: 621, 1982: 622, 1982: 623, 1982: 624, 1982: 625, 1982: 626, 1982: 627, 1982: 628, 1982: 629, 1982: 630, 1982: 631, 1982: 632, 1982: 633, 1982: 634, 1982: 635, 1982: 636, 1982: 637, 1982: 638, 1982: 639, 1982: 640, 1982: 641, 1982: 642, 1982: 643, 1982: 644, 1982: 645, 1982: 646, 1982: 647, 1982: 648, 1982: 649, 1982: 650, 1982: 651, 1982: 652, 1982: 653, 1982: 654, 1982: 655, 1982: 656, 1982: 657, 1982: 658, 1982: 659, 1982: 660, 1982: 661, 1982: 662, 1982: 663, 1982: 664, 1982: 665, 1982: 666, 1982: 667, 1982: 668, 1982: 669, 1982: 670, 1982: 671, 1982: 672, 1982: 673, 1982: 674, 1982: 675, 1982: 676, 1982: 677, 1982: 678, 1982: 679, 1982: 680, 1982: 681, 1982: 682, 1982: 683, 1982: 684, 1982: 685, 1982: 686, 1982: 687, 1982: 688, 1982: 689, 1982: 690, 1982: 691, 1982: 692, 1982: 693, 1982: 694, 1982: 695, 1982: 696, 1982: 697, 1982: 698, 1982: 699, 1982: 700, 1982: 701, 1982: 702, 1982: 703, 1982: 704, 1982: 705, 1982: 706, 1982: 707, 1982: 708, 1982: 709, 1982: 710, 1982: 711, 1982: 712, 1982: 713, 1982: 714, 1982: 715, 1982: 716, 1982: 717, 1982: 718, 1982: 719, 1982: 720, 1982: 721, 1982: 722, 1982: 723, 1982: 724, 1982: 725, 1982: 726, 1982: 727, 1982: 728, 1982: 729, 1982: 730, 1982: 731, 1982: 732, 1982: 733, 1982: 734, 1982: 735, 1982: 736, 1982: 737, 1982: 738, 1982: 739, 1982: 740, 1982: 741, 1982: 742, 1982: 743, 1982: 744, 1982: 745, 1982: 746, 1982: 747, 1982: 748, 1982: 749, 1982: 750, 1982: 751, 1982: 752, 1982: 753, 1982: 754, 1982: 755, 1982: 756, 1982: 757, 1982: 758, 1982: 759, 1982: 760, 1982: 761, 1982: 762, 1982: 763, 1982: 764, 1982: 765, 1982: 766, 1982: 767, 1982: 768, 1982: 769, 1982: 770, 1982: 771, 1982: 772, 1982: 773, 1982: 774, 1982: 775, 1982: 776, 1982: 777, 1982: 778, 1982: 779, 1982: 780, 1982: 781, 1982: 782, 1982: 783, 1982: 784, 1982: 785, 1982: 786, 1982: 787, 1982: 788, 1982: 789, 1982: 790, 1982: 791, 1982: 792, 1982: 793, 1982: 794, 1982: 795, 1982: 796, 1982: 797, 1982: 798, 1982: 799, 1982: 800, 1982: 801, 1982: 802, 1982: 803, 1982: 804, 1982: 805, 1982: 806, 1982: 807, 1982: 808, 1982: 809, 1982: 810, 1982: 811, 1982: 812, 1982: 813, 1982: 814, 1982: 815, 1982: 816, 1982: 817, 1982: 818, 1982: 819, 1982: 820, 1982: 821, 1982: 822, 1982: 823, 1982: 824, 1982: 825, 1982: 826, 1982: 827, 1982: 828, 1982: 829, 1982: 830, 1982: 831, 1982: 832, 1982: 833, 1982: 834, 1982: 835, 1982: 836, 1982: 837, 1982: 838, 1982: 839, 1982: 840, 1982: 841, 1982: 842, 1982: 843, 1982: 844, 1982: 845, 1982: 846, 1982: 847, 1982: 848, 1982: 849, 1982: 850, 1982: 851, 1982: 852, 1982: 853, 1982: 854, 1982: 855, 1982: 856, 1982: 857, 1982: 858, 1982: 859, 1982: 860, 1982: 861, 1982: 862, 1982: 863, 1982: 864, 1982: 865, 1982: 866, 1982: 867, 1982: 868, 1982: 869, 1982: 870, 1982: 871, 1982: 872, 1982: 873, 1982: 874, 1982: 875, 1982: 876, 1982: 877, 1982: 878, 1982: 879, 1982: 880, 1982: 881, 1982: 882, 1982: 883, 1982: 884, 1982: 885, 1982: 886, 1982: 887, 1982: 888, 1982: 889, 1982: 890, 1982: 891, 1982: 892, 1982: 893, 1982: 894, 1982: 895, 1982: 896, 1982: 897, 1982: 898, 1982: 899, 1982: 900, 1982: 901, 1982: 902, 1982: 903, 1982: 904, 1982: 905, 1982: 906, 1982: 907, 1982: 908, 1982: 909, 1982: 910, 1982: 911, 1982: 912, 1982: 913, 1982: 914, 1982: 915, 1982: 916, 1982: 917, 1982: 918, 1982: 919, 1982: 920, 1982: 921, 1982: 922, 1982: 923, 1982: 924, 1982: 925, 1982: 926, 1982: 927, 1982: 928, 1982: 929, 1982: 930, 1982: 931, 1982: 932, 1982: 933, 1982: 934, 1982: 935, 1982: 936, 1982: 937, 1982: 938, 1982: 939, 1982: 940, 1982: 941, 1982: 942, 1982: 943, 1982: 944, 1982: 945, 1982: 946, 1982: 947, 1982: 948, 1982: 949, 1982: 950, 1982: 951, 1982: 952, 1982: 953, 1982: 954, 1982: 955, 1982: 956, 1982: 957, 1982: 958, 1982: 959, 1982: 960, 1982: 961, 1982: 962, 1982: 963, 1982: 964, 1982: 965, 1982: 966, 1982: 967, 1982: 968, 1982: 969, 1982: 970, 1982: 971, 1982: 972, 1982: 973, 1982: 974, 1982: 975, 1982: 976, 1982: 977, 1982: 978, 1982: 979, 1982: 980, 1982: 981, 1982: 982, 1982: 983, 1982: 984, 1982: 985, 1982: 986, 1982: 987, 1982: 988, 1982: 989, 1982: 990, 1982: 991, 1982: 992, 1982: 993, 1982: 994, 1982: 995, 1982: 996, 1982: 997, 1982: 998, 1982: 999, 1982: 1000).

5. Da bismo spoznali neutralnu i ekspresivnu upotrebu prijedložnih infinitiva, izvršili smo omanje istraživanje spoja *za + ponijeti* i našli veoma mnogo primjera tipa:

Ako vas obuzme manija shoppinga i poželite kupiti par stvarčica *za ponijeti* doma, tu je i veliki trgovački centar El Corte [...] — Inf 214. Kada nešto mobilno, nastoji se da bude što manjih dimenzija, *lako za ponijeti*, pa je tako i kod photosmart-a 1200. Kakav je onda to mali skener... — Inf 215. Prije odlaska obvezno se u mjesnoj uljari kupi *ulja za ponijeti* kući. — Inf 216.

Konstrukcija *za + ponijeti* u značenju „uzeti (sa sobom) nešto” otvara mjesto za niz imenica. One se mogu podijeliti na 13 tematskih grupa: 1. hrana (*burek, doručak, jedno jaje, kolač, pica, sendvič, proteini, srpska hrana, zejtin*), 2. piće (*kafa, zdrava voda*), 3. dijelovi tijela (*glava, gola grudi*), 4. predmeti (*bočica, eksponati, igračke, knjiga, kondom, opušak, pješački prelaz, pustinjaški pijesak, stvarčica, zebra, zvučnik*), 5. apstraktni pojmovi (*brojke, kategorija, minimum, oblik, patriotizam, snaga, teorija*), 6. kultura i umjetnost (*balet, bioskop, film, kompozicije, opera*), 7. razno (*grčka pjesma, horoskop, pjesma, praznik, zabava*), 8. elektronika (*digitalne zezalice, multimedija, Online*), 9. kvalifikacija/kvantifikacija (*bijedna pola*), 10. finansije (*kredit, zajam*), 11. deiktičnost, ukazivanje (*ovo, što*), 12. način (*lako*), 13. razno (*ekologija, Fornetty, krađe*).

U kombinaciji sa drugim riječima nastaju ovakvi spojevi:

² „Kad nije u funkciji stilskog sredstva, nužna je energična lektorska intervencija” (Melvinger 1982: 74).

infinitiv + infinitiv — Nažalost, spisak svih finansiranih projekata može se samo pogledati, ali ne i dobiti *za ponijeti* jer „nije sreden”. (Inf 152).
za + infinitiv + infinitiv — Eksponati *za poneti* i *popiti*. U Rakovici, na periferiji Beograda, nalazi se najneobičnija postavka posvećena šljivovici. (Inf 157).

za + *ovdje* + infinitiv — Radila plavuša na kiosku. Dolazi momak i traži kutiju kondoma. — *Za ovdje ili za ponijeti?* (Inf 150).

da + prezent + za + infinitiv — Čak iako vam nije stalo do ovih pogodnosti (dezert uvek možete da tražite da se zapakuje *za poneti*), molimo vas da se predstavite kao članovi [...] — Inf 169.

sa + instrumental + za + akuzativ + za + infinitiv — Papirne čaše sa poklopcem *za kafu za poneti*, original američke, u dve veličine. (Inf 174).

za + *ovdje* + ili + za + infinitiv — Nikola Vranjković o novom albumu i knjizi pesama *Za ovdje ili za poneti* (Inf 178).

Prijedložni infinitiv često se koristi bez neke posebne želje da se stvo-
ri efekt, i stoga ponekad dovodi do stilskih grešaka, dovodi do onoga što se
može okarakterisati kao „konstruktorska greška”.

Nažalost, spisak svih finansiranih projekata može se samo pogledati, ali
ne i dobiti *za ponijeti* jer „nije sreden”. (Inf 152).

U nekim slučajevima dolazi do nepotrebnog i neestetskog nagomilavanja
prijedloga.

Papirne čaše *sa* poklopcem *za* kafu *za* *poneti*, original američke, u dve
veličine. (Inf 174).

Stilistički i stilski neopravdano jeste nepotrebno nagomilavanje glagolskih
oblika uz ovaj spoj.

Čak iako vam nije stalo do ovih pogodnosti (dezert uvek *možete da tra-
žite da se zapakuje za poneti*), molimo vas da se predstavite kao članovi [...] — Inf 169.

S druge strane, to što je data konstrukcija varvarizam, odnosno tuda
gramatičkom sistemu, i što se protiv njega bore svi normativni priručnici,
daje osnovu za njeno korišćenje kao ekspresivnog sredstva. Uzrok (ili po-
vod) za takvu upotrebu treba tražiti, prije svega, u ustaljenoj praksi u pro-
davnica prehranbenih proizvoda (više) i ugostiteljskim objektima (ma-
nje), posebno

Odmah s vrata prodavačica izgovori „izvoli“, a ja odgovorih „burek za poneti“. (Inf 210). Kao zgodan doručak „za poneti“ može da posluži i ovaj omlet [...] — Inf 159. Kolač za poneti [...] — Inf 154. U ruci mi je bila topla kafa za poneti. (Inf 207). Za sada se ovde neće prodavati kafa za poneti, ali i to je u planu. (Inf 180). „Polja za poneti. I dva jogurta“, naruči Mirosljub i pošto se slatko ispričao sa veselim Ferdinandom, svrati da kupi sladoled. (Inf 197: Irena Sentevska. Pripovetka o Mirosljubu Hegelu). U petak, 30. 01. 2004. u časopisu „Tagblatt der Stadt Zürich“ izašao je zanimljiv tekst o srpskoj hrani „za poneti“. (Inf 198). Pre svakog polaska na posao, spremio bi sendvič za poneti. (Inf 199). Naravno čevapi i vešalice mislim na kategoriju za poneti, jer mi se čini da Balkan drži primat po pitanju ozbiljnog roštilja. (Inf 202). Jedno jaje za poneti molim. (Inf 206). Zdrava voda za poneti sa slikama takmičara na juniorskom takmičenju u umetničkom klizanju, prijatno iznenađenje za organizatore, trenere i takmičare [...] — Inf 171. Za sada se ovde neće prodavati kafa za poneti, ali i to je u planu. (Inf 180). Prije odlaska obavezno se u mjesnoj uljari kupi ulja za ponijeti kući. (Inf 216). Proteini za poneti. (Inf 166). Fornetti mini peciva su moderna i zdrava hrana (bez masti) prilagođena modernom čoveku u pokretu: „Fornetti za poneti“. (Inf 186).

Može postojati i druga situacija — gost ili kupac pita može li hranu ili piće ponijeti sa sobom.

Kelneri su se pojavili sa poslužionicima u kojima su bile servirane palačinke, koje se gotovo nisu videle od prelića, pa su čak i stranci zinuli. A onda je usledilo Vladovo pitanje (LC Ljubljana) konobaru: „Mogu li ja ovo za poneti?“ Naravno da se šaljio. Prepunih stomaka smo se vratili [...] — Inf 209.

Prijedložni infinitiv koristi se i u prodaji/kupovini drugih predmeta (odjeće, igrački i sl.).

Ako vas obuzme manija shoppinga i poželite kupiti par stvarčica za ponijeti doma, tu je i veliki trgovački centar El Corte [...] — Inf 214. Način pakovanja zdrave vode podseća na prilagodljivost lego kockica: od bočica za poneti, preko porodičnih pakovanja do pakovanja za watercooler aparate! (Inf 163). Igračke za poneti. Deca su na ovo čarobno mesto, smešteno u samom centru grada, dolazila u pratnji roditelja ili starijih [...] — Inf 176.

Ova konstrukcija ponekad ima čisto nominativnu funkciju jer se upotrebljava za imenovanje tipova i marki određenih proizvoda (posebno prenosivih mehanizama i uređaja).

Zbog ogromne popularnosti prenosivih digitalnih audio uređaja, nova generacija sistema zvučnika „za poneti“ proizvodi najprirodniji zvuk, najviše nivoa [...] — Inf 188.

Ponekad prijedložni infinitiv spaja nekompatibilne pojmove:

Gole grudi, krade i zejtin za poneti! (Inf 196).

U posljednje vrijeme zapaža se tendencija ismijavanja i parodiranja kupoprodajnih operacija izvan uobičajenih situacija (u prodavnici, dućanu, kafiću i sl.) i na najneočekivanijim mjestima. Pri tome se prijedložni infinitiv spaja sa neobičnim pojmovima. Recimo, jedan iskaz ovako počinje:

Teško da možete da naručite pozorišnu predstavu „za poneti“,

a završava se:

ali je odskora moguće dobiti Šekspira „za doneti“. U Njujorku, gde je kućna dostava jedan od glavnih načina kupovine svega i svačega, radi pozorišna trupa Shakespeare Delivery, koja dežura kraj telefona, spremna da ekspresno dostavi sonet, odlomak ili scenu u stan ili gde god to poželi mušterija. (Inf 149).

Ili:

Ako ste u Njujorku i želeli biste Šekspira „za doneti“ po, rekli bismo, vrlo povoljnoj ceni, pozovite (212) 714—5461. (Inf 149).

Upotreba prijedložnog infinitiva u pozorišnoj jeziku susreće se sve češće.

Opera za poneti. Nastavljajući svoju nameru da za različita scenska dela „otvori“ nove prostore u Narodnom pozorištu i van njega, uprava kuće odlučila [...] — Inf 200. Za ideju „balet za poneti“, u srcu i mislima, i veliki deo njene realizacije bili su odgovorni Nebojša Bradić, pozorišni reditelj i upravnik [...] — Inf 172.

Posebno čudnim (automatski i veoma ekspresivnim) izgleda spoj prijedložnog infinitiva sa riječima koje izražavaju apstraktne pojmove tipa patriotizam, snaga, zajam, kredit, rasonoda, pjesma, praznik, ekologija, teorija.

Još se pothranjuje i u zakone ugrađuje patriotizam za poneti, sa istim se uvek mogla koja glava skratiti i dobro naplatiti. (Inf 153). Snaga za poneti. Naš pregled domaćeg tržišta notebook-a pokazao je da je ponuda solidna, a cene u prihvatljivim granicama. (Inf 155). Kreditne kartice na neki način funkcionišu kao sistem zajam „za poneti“: kada vam se izda kreditna kartica vaša banka vam dodeljuje kreditni limit [...] — Inf 177. Krediti za poneti. (Inf 211). Zabava za poneti. (Inf 184). Medutim, ni grčka pesma prošle godine nije bila „za poneti“!... (Inf 190). Proslava Dana državnosti u Kragujevcu 15. februara, na Sretenje, bio je pravi primer „praznika za poneti“ — sve je bilo utvrđeno i obezbeđeno [...] — Inf 204. Ekologija za poneti. (Inf 208). [...] mogli su samo da redefinišu svoju teoriju za poneti i zaključe da je gospodar ovdašnjih političkih prilika ponovo na početku. (Inf 191). Beda „za poneti“ — socijalni status porodice i samopoštovanje kod devojaka. (Inf 201).

Neobična je i ekspresivna upotreba date konstrukcije u spoju sa građivnim imenicama kao što je pustinjaški pijesak.

Dvesta grama pustinjskog peska za poneti, molim... Leto je na izmaku, svako od nas je ovog leta nešto iskusio.... (Inf 162).

Efekat neočekivanosti nastaje kada se kaže da se dijelovi tijela mogu ponijeti sa sobom. U sljedećem primjeru to se odnosi na jednu pjevačicu.

Guza za poneti! 4. Goca Tržan (pevačica): „Moguće je da se na omotu moje nove ploče nađu fotke na kojima su delovi mog tela” [...] — Inf 189.

Postoje i spojevi paradoksalnog tipa: ponijeti sa sobom *kino, opuške*.

Bioskop „za poneti”. Digitalni projektor U3-810SF japanske firme PLUS Vision Corp., osnovni model serije projektor zasnovaanih na najnovijoj DLP [...] — Inf 165. Irska: Opušci — *za poneti*. U Irskoj, od kraja marta, možete da zapalite cigaretu samo na mestima na kojima ne želite da budete — u zatvoru [...] — Inf 195).

Posebno je interesantan primjer u kome se govori o tome da se pješaki prelaz može ponijeti sa sobom.

Slučaj novopostavljenog pešačkog prelaza ispred Republičke skupštine se ne smiruje. Juče su protiv spornog pešačkog prelaza organizovane čak dve akcije. Najpre su članovi redakcije „Ošišanog ježa” napravili „Prvi srpski pešački prelaz za poneti”. Oni su u Ulici generala Ždanova ispred svoje redakcije rasprostrli platneni pešački prelaz, i prešli ulicu. Vozači automobila, koji su odmah napravili kolonu, strpljivo su čekali da svi pešaci pređu. Potom je prisutnim građanima podeljen „Pešački za poneti” na kojem stoji i uputstvo: „Kad čuješ pištaljku, izvadi „Prelaz” iz džepa, brzo stani na svoje noge i sačekaj da ti se policajac izvini.” I ovom prilikom, kao i u sličnim svečanijim prilikama, bilo je poželjno održati govor. Govornik je bio Paja Minčić, prvak drame i komedije „Ošišanog ježa”. (Inf 170).

Prijedložni infinitiv se ponekad upotrebljava da se neko ili nešto ismije, da se izrazi ironija i sl. Stoga se često susreće u anegdotama tipa:

Radila plavuša na kiosku. Dolazi momak i traži kutiju kondoma. — Za ovdje ili za ponijeti? (Inf 150).

Jedan od razloga za češću upotrebu *ponijeti* uz dati prijedlog jeste i to što se od ovog glagola ne može obrazovati glagolska imenica (**za ponjenje*) po obrascu nositi — *za nošenje, puniti* — *za punjenje, iznajmiti* — *za iznajmljivanje* i sl.

6. Umjesto zaključka istaknimo da je neobično, s jedne strane, to što se, prema našoj građi, aorist više oživljava u hrvatskom nego u srpskom jeziku (u kome se bolje držao), a s druge, da je prijedložni infinitiv dosta čest u srpskom jeziku, iako on nije bio kao hrvatski podložan njemačkom i italijanskom jeziku.

LITERATURA

- Babić 1981/1982: Babić, Stjepan. *Aorist i imperfekt u djelima Vladimira Nazora*. — In: Jezik. — Zagreb. — Br. 2. — S. 33—44.
- Hrvatska gramatika 1995: Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Znika, Marija. *Hrvatska gramatika*. — Zagreb: Školska knjiga. — 684 s.
- Kravar 1981: Kravar, Miroslav. *Imperfekt i aorist u hrvatskosrpskom jeziku*. — In: Naučni sastanak slavista u Vukove dane. — Beograd. — Knj. 7. — S. 123—136.
- Jezični savjetnik* 1999: Barić, Eugenija; Hudečer, Lana; Koharović, Nebojša; Lončarić, Mijo; Lukenda, Marko; Mamić, Mile; Mihaljević, Milica; Šarić, Ljiljana; Švačko, Vanja; Vučkojević, Luka; Zečević, Vesna; Zagar, Mateo. *Hrvatski jezični savjetnik* / U redakciji izvršnog uredništva Lane Hudečerk, Milice Mihaljević i Luke Vučkojevića. — Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje — Pergamena — Školske novine. — 1660 s.
- Povijesni pregled* 1991: Babić, Stjepan; Brozović, Dalibor; Moguš, Milan; Pavešić, Slavko; Škarić, Ivo; Težak, Stjepan. *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika. Nacrt za gramatiku*. — Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. — 743 s.
- Jonke 1952/53: Jonke, Ljudevit. *To nije za vjerovati...* — In: Jezik. — Zagreb. — Godište 1. — Br. 5. — S. 151—152.
- Maretić 1924: Maretić, Tomo. *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik*. — Zagreb. — S. 179.
- Melvinger 1982: Melvinger, Jasna. *Supstandardni prijedložni infinitiv i odgovarajuća sintaktička sredstva u hrvatskom književnom jeziku*. — In: Jezik. — Zagreb. — Godište 29. — Br. 3. — S. 74—76.
- Pavešić 1971: Pavešić, Josip. *Jezični savjetnik s gramatikom*. — Zagreb: Matica hrvatska. — S. 315.
- Stevanović 1970: Stevanović, Mihailo. *Savremeni srpskohrvatski jezik (Gramatički sistemi i književnojezička norma)*: I—II. — Beograd: Naučna knjiga.
- Vidović 1983: Vidović, Radovan. *Jezični savjeti*. — Split: Logos. — 91 s.

IZVORI

- Aorist 12: http://www.mobil.hr/sms_ludnica/index.php?page=81
- Aorist 18: <http://goldeneye.blog.hr/arhiva-2005-01.html>
- Aorist 33: <http://www.odlikasi.hr/OdlikasiHome/nuke/Default.aspx?tabid=87&g=posts&t=187&p=13>
- Aorist 40: <http://www.groups.yahoo.com/group/BalkanDX/messages/15801?viscount=100>
- Aorist 49: <http://bly.blogger.ba/>
- Aorist 54: e-mail iz Zagreba, 29. 3. 2005
- Aorist 56: e-mail iz Zagreba, 1. 4. 2005 (b)
- Aorist 58: <http://www.go-mrav.com/smsporuke/default.asp?PagePositio n=27>
- Aorist 59: Knjigomat — virtualni časopis za književnost: <http://www.knjigomat.com/detail.asp?iNews=234&iType=4>
- Aorist 60: <http://www.fojnica.de/cgi-bin/forum/forum.pl?msg=411>
- Aorist 63: <http://mracniblog.blog.hr/arhiva-2005-04.html>
- Aorist 65: <http://mikelandjelo.blog.hr/>
- Aorist 68: <http://exchange.blog.hr/>
- Aorist 78: <http://herostrat.blog.hr/index.2.html>
- Aorist 80: <http://copypaste.blog.hr/arhiva-2005-04.html>
- Aorist 86: http://www.modrica.com/forum/forum_posts.asp?TID=1453&PN=2&get=last
- Aorist 90: <http://www.vlast.net/forum/default.aspx?q=t&idf=17&id=1732>
- Aorist 93: <http://www.naslist.com/modules.php?op=modload&name=XForum&file=view-thread&fid=21&tid=152&page=5&orderdate=DESC>
- Aorist 99: <http://blah.blog.hr/>
- Aorist 103: http://www.muzika.hr/board/forum_posts.asp?TID=277&PN=1&get=last
- Aorist 104: www.index.hr/forum/topic.aspx?IDForum=5&IDTopic=9924

- Aorist 107: <http://www.internodum.org/taxonomy/term/1?from=2290>
 Aorist 109: <http://www.elitesecurity.org/tema/37707-Dobih-ljubazno-pisance-pa-reko-da-ga-podelim>
 Inf 147: <http://www.gospic.hr/posavec/index.asp>
 Inf 149: http://www.krstarica.com/lat/magazin/kultura/index.php?ar_hiva=01-2002
 Inf 150: <http://www.geocities.com/FashionAvenue/Salon/9426/plavvic.htm>
 Inf 152: <http://www.bhdani.com/arhiva/231/23104.shtml>
 Inf 153: <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=376819>
 Inf 154: http://host.sezamprom.yu/freebiking/Turoteka/2003/Goc_Kop/Kopaonik.htm
 Inf 155: <http://www.pcpres.co.yu/arhiva/tekst.asp?broj=63&tekstID=57>
 Inf 157: <http://www.politika.co.yu/ilustro/2274/5.htm>
 Inf 159: <http://www.dnevnik.co.yu/arhiva/26-03-2004/Strane/leka.htm>
 Inf 162: <http://www.trip.co.yu/detail.php?id=216>
 Inf 163: <http://www.zdravavoda.co.yu/mktgkacije.htm>
 Inf 169: <http://www.ultrahome.co.yu/restorani/fagC.html>
 Inf 170: <http://www.blic.co.yu/arhiva/2002-02-13/strane/reportaze.htm>
 Inf 171: <http://www.zdravavoda.co.yu/promopunkt2004ICU.htm>
 Inf 172: <http://www.yellowcab.co.yu/stampano/44/04.jsp>
 Inf 174: <http://www.haloglasi.co.yu/28/323/1.shtml>
 Inf 177: http://www.24x7.co.yu/default.aspx?cid=600&fid=400&pid=Visa%5CProizvodi_i_Uslug
 Inf 178: http://www.muzika.co.yu/vesti_full/20020122nikola/
 Inf 180: <http://www.yellowcab.co.yu/stampano/41/14.jsp>
 Inf 184: http://yu.asus.com/products/notebook/m2series/m2000c/m2000_e_overview.htm
 Inf 186: <http://www.fornetti.co.yu/public/>
 Inf 188: <http://www.pcmagazin.co.yu/clanci/2.htm>
 Inf 189: <http://www.balkanmedia.com/m2/doc/3928-1.shtml>
 Inf 190: http://www.rts.co.yu/forum/prikaz_poruka.asp?ForumID=34&TemaID=10953&PagePosition
 Inf 191: <http://www.nin.co.yu/arhiva/2492/>
 Inf 195: <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=376080>
 Inf 196: <http://www.b92.net/invboard/index.php?showtopic=18564&view=getlastpost>
 Inf 197: <http://xarch.tu-graz.ac.at/proj/akcelerator/akc1/txt/1.html>
 Inf 199: <http://www.klopkazapionira.com/index.php?category=21&content=232>
 Inf 211: http://www.raiffeisenbank.co.yu/srpski/RFBNewsletter3_.pdf
 Inf 214: http://www.euro26.hr/turizam_rubrika?rb=595&p=4
 Inf 215: <http://www.info.ba/tekstovi/index.aspx?id=463>
 Inf 216: http://www.mam-vin.hr/PDF/88/88_DaniMaslina.pdf
 Inf 217: <http://www.bhdani.com/arhiva/231/23104.shtml>
 Inf 226: <http://www.grad-krk.hr/turizam.html>
 Inf 233: http://www.veritas.com.hr/unjetnost/o_nikoli_vecenaju_leportinovu.php
 Inf 234: <http://www.rjeczivoti.hr/RyanLeStrange.html>

Бранко Тошовић

НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ЭКСПРЕССИВНОМ СИНТАКСИСЕ ГЛАГОЛА

Резюме

0. В настоящей работе проводится анализ двух тенденций в экспрессивном синтаксисе глагола — оживление аориста и интенсивное употребление предложного инфинитива.

1. Формы аориста (и реже имперфекта) в последнее время обретают новую жизнь в интернет-форумах, чатах, смс-сообщениях и в электронной почте. Такое употребление аориста можно разделить на чистое и комментирующее. Чистое употребление — это случаи, когда используется форма аориста без каких-либо комментариев

и уточнений. Оно особенно характерно для смс-сообщений. Данный тип встречается при передаче информации о том, что получено определенное сообщение по электронной почте, по мобильному телефону или же получен конкретный предмет. Суть комментирующего употребления состоит в том, что автор считает нужным и целесообразным пояснить, почему он использует эту форму, или желает выразить выражение в целях создания эффекта. Таким комментарием можно подчеркнуть, выразить сомнение, проверить, реагировать, играть словами, предупреждать, выразить эстетически оценивать что-нибудь, выразить положительную позицию, полагать, убеждать и т. п. В электронных средствах коммуникации появляются и необычные формы аориста. В некоторых случаях само слово *аорист* используется в переносном значении для обозначения чего-либо давно минувшего, неактуального, потерянного. Эффект, создаваемый аористом, в некоторых случаях усиливается пассивным использованием уменьшительно-ласкательных слов. Экспрессивными являются случаи, когда чередование аориста и имперфекта прерывается комментарием о том, является ли определенная форма аористом или имперфектом. Экспрессию создают и употребление аориста в контексте далекого прошлого, что не является типичным значением данной формы. Наконец, следует упомянуть еще одну тенденцию: стремление в неформальном общении через Интернет публиковать поэтические тексты с широким использованием этой формы.

2. Один случай употребления инфинитива заслуживает особого внимания. Речь идет о явлении, которого, насколько нам известно, нет в других славянских языках (в словенском она довольно редко встречается): об использовании предлога в сочетании с инфинитивом (типа *za ponijeti*). Такой синтаксический оборот можно назвать предложным инфинитивом. Здесь речь идет о связи двух несовместимых форм — глагола и предлога. Среди предлогов (в нашем списке их 112) только предлог *za* (за) широко используется в сочетании с инфинитивом. Некоторые предлоги являются одновременно наречиями, которые, как известно, легко сочетаются с инфинитивом. Такие предлоги мы называем гомопредлогами (= гомонимичными предлогами). Сюда относятся: *blizu, do, nadohvat, nadomak, nakraj, naokolo, nasuprot, niže, oko, okolo, poviše, napred, prije, protiv, širom, ukraj, ususret, uzduž, više*. Одним из первых который обратил внимание на это необычное явление был Томо Маретич. К этому вопросу вновь языковеды вернулись во второй половине XX века. Они повторяли то, что сказал Томо Маретич, уточняли его позицию или указывали на некоторые новые аспекты. Все они советовали избегать данный оборот. Нормативные пособия резко сопротивляются употреблению такого сочетания. Но в практике получается совсем иное: предложный инфинитив все сильнее вторгается во все функциональные стили, больше всего в РФС и ПФС. В ЛФС он используется для характеристики речи персонажей, из-за чего не вызывает отрицательной реакции.

Оборот *za + ponijeti* в значении 'взять (с собой) что-нибудь' открывает место для целого ряда существительных. Их можно разделить на 13 тематических групп: 1. пища, 2. напитки, 3. части тела, 4. предметы, 5. абстрактные понятия, 6. культура и искусство, 7. развлечение, 8. электроника, 9. квалификация/квантификация, 10. финансы, 11. указание, 12. способ, 13. разное. Предложный инфинитив часто используется без какой-либо установки на создание эффекта, и поэтому иногда приводит к стилистическим погрешностям, приводит к тому, что можно назвать 'конструкционной ошибкой'. В некоторых случаях происходит ненужное и неэстетичное нагромождение предлогов. С другой стороны, то что данная конструкция является (1) варваризмом, (2) странной для грамматической системы и (3) что против нее борются все нормативные пособия, дает основание для его использования в стилистических целях. Причину (или повод) для такого использования следует искать, в первую очередь, в уже упоминавшейся практике в продовольственных магазинах, лавочках и т. п. при продаже/купле 'быстрой пищи' (особенно пирогов, шашлыков, люля-кебабов, пицц, сосисок) уточнять, желает ли покупатель кушать/пить на месте или будет брать с собой. Данный оборот получает еще одну функцию — он используется для номинации типов и марок определенных изделий (портативных, переносных механизмов и устройств). В последнее время наблюдается сильно выраженная тенденция обыгрывать ситуацию продажи/купли за рамками вышеуказанного повседневного контекста (в закусочной,

О ПРЕДЛОГА ПРЕМА КНОМ СИСТЕМУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (ОНИЈИ И СИНХРОНИЈИ)

или употребу предлога према уз различие падежном језику, као и различно виђење и припадност језика.

онија, дијалекти, према + датив, према + локатив, дијалекти, прогресивни дијалекти.

Како у историји српског језика карактеристикама у вези са предлошко-падежним ко у појави неких нових предлога (уз падежних конструкција) тако и у пројекту употреба неких предлога (предлошко-падежних конструкција) добија нову другачијност /и помјера поље своје употребе српског језика прилично је нестабилна из одређене падеже тако и што се тиче ња у којима се употребљавао. Осим то и недоследно сагледавали употребу предлошко-падежним системом. У овом раду осврнуће у историји српског језика, стање у савременом српском језику (и представити употреба овог предлога и падежа).

Овом језику (како се углавном посматрају где је његова употреба архаична и локативом. Али, у разграничењу уз ова два падежа нема потпуно сагласје према облику то је ДЛ (датов и локатив) временом српском језику), али се најчешће значењима (за локатив се везује уместо; положај насупрот, преко пута и / чему, размјер; за датив значење кр